

Asia: VN/11810/2021

## **Vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttaminen**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Yleiset kommentit esityksestä ja sen tavoitteista**

Suomen Asianajajaliitto (jatkossa ”Asianajajaliitto”) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttamiseksi.

Yhtenä Asianajajaliiton sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Asianajajaliiton oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Asianajajaliitto pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia. Pyydettyä lausuntona Asianajajaliitto esittää seuraavaa.

Asianajajaliitto pitää esitystä kokonaisuutena arvioiden kattavana ja perusteltuna. Joihinkin lakiehdotusten pykäläiä koskeviin muutosehdotuksiin sisältyy kuitenkin alla tarkemmin eriteltyjä ongelmakohtia.

#### **Kommenttinne esitysluonnoksen jaksosta "Keskeiset ehdotukset"**

-

#### **Avolaitossijoituksen edellytysten täsmentäminen (muutosehdotukset vankeuslain 4 luvun 9 §:ään ja 6 luvun 1 §:ään)**

Avolaitokseen sijoittamisen edellytykset tarkoittavat käytännössä sen arvioimista, soveltuvatko vankeuslain 4 luvun 9 §:n tai 6 luvun 1 § :n ja 4 luvun 8 § :n edellytykset arvioinnin kohteena olevaan vankiin. Koska jo voimassaolevassa laissa on säädetty useista avolaitossijoitusta tehtäessä huomioon

otettavista turvallisuutta koskevista seikoista, ei esityksessä ole pidetty tarpeellisena muuttaa tai täsmentää avolaitokseen sijoittamisen edellytyksiä.

Avovankilasijoituspäätöksiä tehtäessä korostuvat vangin tuomion perusteena olevan rikoksen laatu ja vangin turvallisuus. Esityksessä todetun mukaisesti esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneillä vangeilla eivät avolaitossijoituksen edellytykset yleensä täyty, eikä heitä siksi sijoiteta avolaitokseen.

Asianajaliitto katsoo, että esityksessä tulisi tarkemmin määritellä, milloin henkilön voidaan katsoa olevan ”kiinnittynyt järjestäytyneeseen rikollisuuteen” tavalla, joka estää hänen sijoittamisensa avolaitokseen. Tarve määrittelylle korostuu, koska päätöksentekijällä on avolaitossijoituksen edellytysten arviointia tehtäessä laaja harkintavalta. Päätös on kokonaisharkintaa, jossa huomioidaan kaikki saatavissa oleva vankia koskeva tieto. Kuten esityksessä todetaan, osallistuminen tai yhteydet järjestäytyneeseen rikollisuuteen muodostavat yleensä esteen avolaitossijoitukselle. Ilman tarkempaa määrittelyä vaarana on, että ”järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittymisen” arvioidaan harkinnassa täyttyvän sellaisissakin tilanteissa, joissa todellista ja merkityksellistä kiinnittymistä ei ole näytettävissä.

Edellä esitetyt huomiot kohdistuvat yllä esitetyn lisäksi vankeuslain 18 luvun, sekä tutkintavankeuslain 8 luvun 8 §:n ja 13 luvun 5 §:ään tehtyjä muutoksia ja lisäyksiä.

### **Määräaikaisesta avolaitossijoituksesta luopuminen**

-

### **Vangin sähköinen valvonta avolaitoksessa**

-

### **Varmuusosastosijoituksen edellytykset**

-

### **Tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle**

Vankeuslain 5 luvun 6 § ja tutkintavankeuslain 3 luvun 2 b – 2 d §:ssä säädetään vangin tai tutkintavangin varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksistä. Uutena asiana säädettäisiin varmuusosastojen perustamisesta myös tutkintavankiloihin ja varmuusosastolle sijoittamisesta myös tutkintavankien osalta. Pykälissä säädettäisiin varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksistä pääosin samoin kuin vankeuslaissa on tällä hetkellä säädetty.

Vankeuslain 6 pykälän toisen momentin 3 kohdassa säädettäisiin sinänsä nykyisin voimassa olevan pykälän 2 momenttia vastaavasti varmuusosastolle sijoittamisesta tilanteissa, joissa vanki on

vakavasti vaarantanut vankilan turvallisuutta tai sijoittaminen on perusteltua vangin oman turvallisuuden takaamiseksi. Muutosehdotuksessa kohta on kuitenkin kirjoitettu muotoon, jossa varmuusosastolle sijoittaminen voidaan tehdä, mikäli vanki muulla tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa. Vastaava esitys on kirjattu tutkintavankeuslain 3 luvun 2 c §:ään.

Asianajajaliiton näkemyksen mukaan ehdotuksen muotoilu ”muulla tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta” on liian avoin ja määrittelemätön. Lisäksi ehdotuksessa viitataan vangin tulevaan menettelyyn ja jätetään viranomaisten arvioitavaksi se, millä perustein vaarantaminen on käsillä. Näin avoimen yleisperusteen lisääminen perusteeksi varmuusosastolle sijoittamiseen antaa vankilahenkilöstölle mahdollisuuden pykälän epätarkoituksenmukaiseen soveltamiseen.

#### **Muut varmuusosastoon liittyvät ehdotukset ja seikat**

-

#### **Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen (erityisesti ehdotettu uusi vankeuslain 8 luvun 10 a § edellytyksistä ja vangin velvollisuuksista)**

-

#### **Ulkopuolisen laitossijoittelun valvonta ja ehtojen rikkominen**

-

#### **Määräaikainen päätös puhelun kuuntelemisesta**

-

#### **Vankilaan ottamisen rajoittaminen**

-

#### **Muut muutosehdotukset (teknisluontoiset muutosehdotukset vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin sekä synnyttävän vangin sitomisen kieltö)**

-

#### **Muut muutosehdotukset (puolustustilalakia koskeva tekninen muutosehdotus)**

-

#### **Ehdotusten vaikutukset yleisesti sekä mahdolliset taloudelliset vaikutukset**

-

#### **Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin sekä ihmisryhmiin**

-

#### **Vaikutukset viranomaisiin ja vankilaturvallisuuteen**

-

## **Mahdolliset muut vaikutukset**

-

## **Huomionne jaksosta "Suhteesta perustuslakiin ja säätämisjärjestys"**

-

## **Asetusluonnos**

-

## **Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta**

Vankilassa tehtävät vangin olosuhteisiin vaikuttavat päätökset perustuvat monessa tapauksessa yksittäisen päätöksentekijän suorittamaan kokonaisharkintaan. Jotta päätöksenteko ei johda ”mielivaltaisiin” ratkaisuihin, tulee päätöksenteon kriteereiden ja edellytysten olla riittävän yksiselitteiset. Kuten edellä on tuotu esille, näin ei kaikilta osin ole. Lakiehdotukseen kirjatut muutokset jättävät merkittävästi aikaisempaa enemmän mahdollisuuksia tulkinnalle. Tähän seikkaan Asianajajaliitto pyytää kiinnitettävän huomiota asian jatkovalmistelussa.

Vielä huomautetaan, että ehdotuksen mukaisessa vankeuslain 12 luvun pykälässä 9 tulee ehdottomasti säilyttää ja huomioida nyt voimassa oleva saman luvun 7 §:n kolmas momentti, jonka mukaisesti vangin ja hänen asiamiehensä välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa. Lisäksi pykälän mukaan tilanteessa, jossa puhelua kuunneltaessa ilmenee, että kyse on vangin ja avustajan välisestä yhteydestä, kuuntelu on lopetettava ja tallenne hävitettävä.

## **Näkemyksenne voimaantuloajankohdasta**

-

Enne Heidi  
Suomen Asianajajaliitto